DOC 56 **1865/001**

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

4 november 2026

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, teneinde de afstammeling vrij te stellen van elke verplichting tot levensonderhoud jegens de ascendent die schuldig is bevonden aan ernstig geweld tegen de betrokken afstammeling of tegen een van diens afstammelingen, diens ascendenten, diens broers of diens zussen

(ingediend door
mevrouw Aurore Tourneur c.s.)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DE BELGIQUE

4 novembre 2026

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code civil, visant à dispenser le descendant de toute obligation alimentaire envers l'ascendant reconnu coupable de violences graves à son égard ou sur la personne de l'un de ses descendants, ascendants, frères ou sœurs

(déposée par
Mme Aurore Tourneur et consorts)

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel heeft tot doel de afstammeling vrij te stellen van elke verplichting tot levensonderhoud, met inbegrip van de begrafeniskosten, jegens de ascendent die schuldig is bevonden aan seksueel, fysiek of psychisch geweld, aan verwaarlozing of verlating van een persoon, aan onthouding van voedsel, aan niet-verstrekking van levensonderhoud of aan gezinsverlating, ten aanzien van de betrokken afstammeling of van een van diens afstammelingen, diens ascendenten, diens broers of diens zussen.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise à dispenser le descendant de toute obligation alimentaire, en ce compris les frais funéraires, envers l'ascendant reconnu coupable de violences sexuelles, physiques ou psychiques, de délaissement ou d'abandon de personne, de privation d'aliments, de défaut d'entretien ou d'abandon de famille à son égard ou sur la personne de l'un de ses descendants, ascendants, frères ou sœurs.

N-VA	:	*Nieuw-Vlaamse Alliantie*
VB	:	*Vlaams Belang*
MR	:	*Mouvement Réformateur*
PS	:	*Parti Socialiste*
PVDA-PTB	:	*Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique*
Les Engagés	:	*Les Engagés*
Vooruit	:	*Vooruit*
cd&v	:	*Christen-Democratisch en Vlaams*
Ecolo-Groen	:	*Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen*
Anders.	:	*Anders.*
DéFI	:	*Démocrate Fédéraliste Indépendant*
ONAFH/INDÉP	:	*Onafhankelijk-Indépendant*

Afkorting bij de nummering van de publicaties:		*Abréviations dans la numérotation des publications:*	
DOC 56 0000/000	*Parlementair document van de 56e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer*	*DOC 56 0000/000*	*Document de la 56e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi*
QRVA	*Schriftelijke Vragen en Antwoorden*	*QRVA*	*Questions et Réponses écrites*
CRIV	*Voorlopige versie van het Integraal Verslag*	*CRIV*	*Version provisoire du Compte Rendu Intégral*
CRABV	*Beknopt Verslag*	*CRABV*	*Compte Rendu Analytique*
CRIV	*Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)*	*CRIV*	*Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)*
PLEN	*Plenum*	*PLEN*	*Séance plénière*
COM	*Commissievergadering*	*COM*	*Réunion de commission*
MOT	*Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)*	*MOT*	*Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)*

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. **Intrafamiliaal geweld: een prangende en pijnlijke maatschappelijke realiteit**

De voorbije jaren is in België maatschappelijke bewustwording gegroeid over de omvang van fysiek, psychisch en seksueel geweld, in het bijzonder binnen de familiekring, en is er meer aandacht gekomen voor het ontzaglijke lijden van de slachtoffers.

De recente rapporten van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen[1], het werk van de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de aanpak van seksueel misbruik, in de Kerk en daarbuiten, met inbegrip van de gerechtelijke behandeling, en de gevolgen op vandaag voor slachtoffers en samenleving[2], evenals de vaststellingen van kinderbeschermingsorganisaties zoals Child Focus of SOS Enfants, benadrukken met klem de dringende noodzaak van absolute bescherming van de slachtoffers.[3]

In de menselijke en psychologische context van die gebrokens levens houdt de confrontatie met de dader niet op na de kindertijd of wanneer het slachtoffer meerderjarig wordt. Ze duikt op ondraaglijke wijze weer op wanneer het leven van de dader ten einde loopt en men met het Belgisch Burgerlijk Wetboek in de hand komt aankloppen bij de langstlevende om van hem te eisen dat hij op grond van een solidariteitsplicht het levensonderhoud betaalt van diegene die zijn leven heeft verwoest.

1 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Cijfers over seksueel geweld in België, beschikbaar op: *https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/geweld/seksueel-geweld/cijfers, geraadpleegd op 17 augustus 2026.*

2 *Parl.St.* Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55 3617: Kamer van volksvertegenwoordigers, Verslag van de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de aanpak van seksueel misbruik, in de Kerk en daarbuiten, met inbegrip van de gerechtelijke behandeling, en de gevolgen op vandaag voor slachtoffers en samenleving, opgericht op 19 oktober 2023, eindverslag uitgebracht op 13 mei 2024, geraadpleegd op 14 augustus 2026.

3 Child Focus, Jaarverslag 2025, Brussel, mei 2026, beschikbaar op: *https://childfocus.be/Portals/0/01_RA_2025_NL_DEF_WEB_200526.pdf,* geraadpleegd op 25 september 2026; *Équipes SOS Enfants, SOS Enfants: 40 ans d'engagement contre la maltraitance, Guide social, beschikbaar op: https://pro.guidesocial.be/articles/actualites/article/sos-enfants-40-ans-d-engagement-contre-la-maltraitance,* geraadpleegd op 24 september 2026. Zie ook, voor gegevens per team, SOS Enfants Brabant wallon, *Rapport d'activités 2024*, beschikbaar op: *https://www.sosenfantsbw.be/*, geraadpleegd op 24 september 2026.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. **Violences intrafamiliales: une réalité sociétale pressante et douloureuse**

Ces dernières années, la prise de conscience sociétale en Belgique concernant l'ampleur des violences physiques, psychiques et sexuelles, en particulier celles commises au sein du cercle familial, a mis en lumière l'immense détresse des victimes.

Les rapports récents de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes[1], les travaux de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur le traitement des abus sexuels dans l'Église et en dehors de celle-ci, y compris le traitement en Justice, et les conséquences actuelles pour les victimes et la société[2], ainsi que les observations relayées par les associations de protection de l'enfance telles que Child Focus ou SOS Enfants rappellent avec force l'urgence d'une protection absolue des victimes[3].

Dans le contexte humain et psychologique qui entoure ces parcours de vie brisés, la confrontation de la victime avec son agresseur ne s'arrête pas aux portes de l'enfance ou de la majorité. Elle ressurgit de manière insoutenable au crépuscule de la vie de l'auteur, lorsque le Code civil belge vient frapper à la porte du survivant pour lui réclamer, au nom d'un devoir de solidarité, de subvenir aux besoins de celui ou de celle qui l'a détruit.

1 Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, Chiffres sur les violences sexuelles en Belgique, disponible sur: *https://igvm-iefh.belgium.be/fr/themes/violences/violences-sexuelles/chiffres,* consulté le 17 août 2026.

2 *Doc. parl., Ch., sess. ord*., 2023-2024, DOC 55 3617: Chambre des représentants, Rapport de la Commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur le traitement des abus sexuels, dans l'Église et en dehors de celle-ci, y compris le traitement en Justice, et les conséquences actuelles pour les victimes et la société, installée le 19 octobre 2023, Rapport final publié le 13 mai 2024, consulté le 14 août 2026.

3 Child Focus, Rapport annuel 2025, Bruxelles, mai 2026, disponible sur: *https://childfocus.be/Portals/0/01_RA_2025_FR_DEF_WEB_200526.pdf,* consulté le 25 septembre 2026; *Équipes SOS Enfants, "SOS Enfants: 40 ans d'engagement contre la maltraitance", Guide social, disponible sur: https://pro.guidesocial.be/articles/actualites/article/sos-enfants-40-ans-d-engagement-contre-la-maltraitance,* consulté le 24 septembre 2026. Voy. également, pour les données par équipe, SOS Enfants Brabant wallon, *Rapport d'activités 2024*, disponible sur: *https://www.sosenfantsbw.be/*, consulté le 24 septembre 2026.

2. **Een wederzijdse onderhoudsplicht op grond van de familiale solidariteit (artikelen 205 en volgende van het oud Burgerlijk Wetboek)**

Het Belgisch recht regelt de familiale solidariteit via een wederzijdse onderhoudsplicht tussen ascendenten en afstammelingen. Op grond van artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek zijn kinderen "levensonderhoud verschuldigd aan hun ouders en hun andere bloedverwanten in de opgaande lijn die behoeftig zijn" (vader, moeder en andere ascendenten).

Artikel 206 van hetzelfde Wetboek breidt de verplichting die geldt tussen ascendenten en afstammelingen in rechte lijn (zonder beperking van graad) uit tot schoonzonen en schoondochters.[4] De onderhoudsplicht tussen schoonouders en schoonkinderen vervalt echter wanneer een van de schoonouders hertrouwt, of wanneer de echtgenoot die de aanverwantschap heeft doen ontstaan en de kinderen uit diens huwelijk met de andere echtgenoot overleden zijn. In de rechtsleer wordt die verplichting beschouwd als de tegenhanger van de onderhoudsplicht die ascendenten tegenover hun minderjarige kinderen hebben. Het gaat om een bilaterale, wederzijdse verplichting.[5] Ze dekt de essentiële levensbehoeften, zoals voeding, huisvesting, kleding en gezondheidszorg. De verplichting kan zowel financieel worden nagekomen (betaling in geld), als in natura (bijvoorbeeld door de verwant in huis op te nemen).[6]

Los van de wijze waarop die bepaling wordt uitgevoerd, is ze van openbare orde. De betrokkenen kunnen dus niet zelf beslissen om de plicht naast zich neer te leggen of er bij overeenkomst van af te wijken. De familierechtbank ziet toe op de toepassing ervan en beoordeelt soeverein of de onderhoudsgerechtigde behoeftig is en over welke financiële middelen de onderhoudsplichtige beschikt.[7]

Uit artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek volgt ook dat een afstammeling moet bijdragen in de begrafeniskosten van een ascendent die overlijdt.

Hoewel het Burgerlijk Wetboek geen afzonderlijke bepaling bevat over de begrafeniskosten, beschouwt de rechtsleer die kosten als een last die voortvloeit uit de voortzetting van de onderhoudsplicht na het overlijden (onderhoudsplicht ten laste van de nalatenschap), als een last volgens de erfrechtregels of, in laatste

2. **Une obligation alimentaire réciproque, fondée sur la solidarité familiale (articles 205 et suivants de l'ancien Code civil)**

Le droit belge organise, à l'article 205 de l'ancien Code civil, une obligation alimentaire réciproque entre ascendants et descendants, fondée sur la solidarité familiale. Selon cette disposition, les enfants doivent des aliments à leurs père, mère et autres ascendants se trouvant dans le besoin.

L'article 206 du même Code l'étend aux gendres et belles-filles envers leurs beaux-parents, ainsi qu'entre ascendants et descendants en ligne directe, sans limitation de degré[4]. Cette obligation s'arrête toutefois dans deux cas: si le beau-parent a convolé en secondes noces, ou si le conjoint à l'origine de ce lien de parenté (ainsi que les enfants nés de leur union) vient à décéder. Cette obligation, présentée par la doctrine comme le pendant du devoir d'entretien que les ascendants assument envers leurs enfants mineurs, est bilatérale et réciproque[5]. Elle couvre le nécessaire vital comme la nourriture, le logement, les vêtements et les soins de santé. Et peut prendre une forme financière (argent versé) ou matérielle (accueillir le parent chez soi, par exemple)[6].

Au-delà de ces modalités d'exécution, cette disposition est d'ordre public. Par conséquent, les personnes concernées ne peuvent pas décider par elles-mêmes de l'ignorer ou de la modifier dans un accord. Sa mise en œuvre relève du tribunal de la famille, qui apprécie souverainement l'état de besoin du créancier et les facultés contributives du débiteur[7].

Il découle également de l'article 205 de l'ancien Code civil que, en cas de décès de l'ascendant, le descendant est appelé à contribuer aux frais funéraires de ce dernier.

En effet, bien que le Code civil ne prévoie pas explicitement de disposition autonome propre aux frais funéraires, la doctrine rattache cette charge soit au prolongement post mortem du devoir de secours (obligation alimentaire successorale), soit aux règles du droit des successions, ou encore, en dernier lieu, à la mise en œuvre du droit

4 Oud Burgerlijk Wetboek, art. 206 en 207.
5 N. Gallus, "L'incidence du comportement du créancier d'aliments sur les droits à une pension alimentaire", *Rev. trim. dr. fam.*, 1996, blz. 5 e.v.
6 *Ibid*.
7 *Ibid*.

4 Ancien Code civil, art. 206 et 207.
5 N. Gallus, *L'incidence du comportement du créancier d'aliments sur les droits à une pension alimentaire*, *in Rev.trim.dr.fam.*, 1996, pp. 5 et suiv.
6 *Ibid*.
7 *Ibid*.

instantie, als kosten die het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW) kan terugvorderen van de onderhoudsplichtigen.[8]

De Franse rechtspraak biedt op dat vlak nuttig vergelijkend inzicht. In een gepubliceerd arrest van 31 maart 2021 oordeelde de eerste burgerlijke kamer van het Hof van Cassatie van Frankrijk dat uit de samenhang van de artikelen 205, 207, 371 en 806 van het Franse burgerlijk wetboek volgt dat een kind de begrafeniskosten moet dragen in verhouding tot zijn financiële draagkracht wanneer de nalatenschap niet volstaat om die kosten te dekken, zelfs als het kind de nalatenschap heeft verworpen.[9] Het arrest erkent daarnaast dat het kind geheel of gedeeltelijk van die verplichting kan worden vrijgesteld wanneer de ascendent zelf ernstig is tekortgeschoten in zijn verplichtingen tegenover het kind, bijvoorbeeld door zich nooit om diens levensonderhoud en opvoeding te hebben bekommerd en nooit contact met het kind te hebben gezocht. Zo wordt de mogelijkheid tot vrijstelling die wordt vermeld in artikel 207, tweede lid, van Franse burgerlijk wetboek ook toegepast op de onderhoudsplichtige. Die uitspraak bevestigt dat de bijdrage in de begrafeniskosten haar grondslag vindt in de onderhoudsplicht en toont aan dat het gedrag van de overledene ter zake een matigende factor kan vormen. Ze vormt dan ook een mogelijke inspiratiebron voor het debat in België.[10]

Om de draagwijdte van artikel 205 van het Belgisch oud Burgerlijk Wetboek goed te begrijpen, moet die bepaling worden gelezen in samenhang met de artikelen 207 en 208 van hetzelfde Wetboek. Artikel 207 legt het beginsel van de wederkerigheid van de onderhoudsplicht vast, die dus voor ascendenten én voor afstammelingen geldt. Artikel 208 bakent die verplichting verder af: de financiele steun blijft strikt beperkt tot de werkelijke behoeften van de onderhoudsgerechtigde en moet in verhouding staan tot het vermogen van de onderhoudsplichtige. Laatstgenoemde mag door de verplichting niet zelf in financiële moeilijkheden komen.[11]

3. **De afwezigheid van een wettelijke grondslag voor vrijstelling op basis van het gedrag van de onderhoudsgerechtigde**

In tegenstelling tot het Frans en het Luxemburgs recht[12] kent het Belgisch recht thans geen uitdrukkelijke

[8] A.-C. Van Ghysel, *Précis de droit des personnes et de la famille*, Anthémis, 2013, Limal, blz. 460.

[9] Eerste burgerlijke kamer van het Hof van Cassatie van Frankrijk, 31 maart 2021, nr. 20-14.107.

[10] *Ibid*.

[11] H. De Page, *Traité élémentaire de Droit civil belge*, band II – *Les personnes*, deel 1, vierde uitgave door J-P. Masson, 1990, blz. 484.

[12] Frans burgerlijk wetboek, art. 207, *www.legifrance.gouv.fr; Luxemburgs burgerlijk wetboek, art. 207, www.legilux.public.lu*

à la récupération par les Centres public d'action sociale (ci-après: "*CPAS*") auprès des débiteurs alimentaires[8].

La jurisprudence française offre à cet égard un éclairage comparatif utile. Dans un arrêt publié du 31 mars 2021, la première chambre civile de la Cour de cassation française a jugé qu'il résulte de la combinaison des articles 205, 207, 371 et 806 du Code civil français que, lorsque l'actif successoral ne permet pas de couvrir les frais d'obsèques, l'enfant doit les assumer dans la proportion de ses ressources, même s'il a renoncé à la succession[9]. L'arrêt admet par ailleurs que l'enfant puisse être déchargé, en tout ou en partie, lorsque l'ascendant a lui-même manqué gravement à ses obligations envers lui, par exemple en s'étant désintéressé de son entretien et de son éducation, sans jamais chercher à entrer en contact avec lui. Il transpose ainsi au débiteur d'aliments la faculté de décharge prévue à l'article 207, alinéa 2, du même Code. Cette décision confirme le fondement alimentaire de la contribution aux frais funéraires et met en évidence le tempérament que constitue le comportement du défunt et constitue ainsi une source d'inspiration pour le débat belge[10].

Pour bien saisir la portée de l'article 205 de l'ancien Code civil belge, il convient ensuite de l'analyser à la lumière des articles 207 et 208 du même Code. L'article 207 établit en effet le principe de réciprocité de l'obligation alimentaire, qui s'impose ainsi mutuellement entre ascendants et descendants. L'article 208 vient quant à lui encadrer ce dispositif: l'aide financière se limite strictement aux besoins réels du bénéficiaire et reste proportionnelle aux capacités du débiteur, ce dernier ne pouvant être contraint de se mettre lui-même en difficulté financière[11].

3. **L'absence de cause légale d'exonération liée au comportement du créancier d'aliments**

Actuellement, et contrairement au droit français et luxembourgeois[12], la loi belge ne prévoit pas de cause

[8] A.-C. Van Ghysel, "Précis de droit des personnes et de la famille", Anthémis, 2013, Limal, p. 460.

[9] *Cass. fr.*, 1e civ., 31 mars 2021, n° 20-14.107.

[10] *Ibid*.

[11] H. De Page, *Traité élémentaire de Droit civil belge*, Tome II, *in Les personnes*, Volume 1, 4e édition par J-P. Masson, p. 484.

[12] Code civil français, article 207, *www.legifrance.gouv.fr; Code civil luxembourgeois, art. 207, www.legilux.public.lu*

grondslag voor vrijstelling wegens misstappen begaan door de onderhoudsgerechtigde.

In het gemeen recht mag het persoonlijke gedrag van de onderhoudsgerechtigde ten aanzien van de schuldenaar inderdaad niet in aanmerking worden genomen; de alimentatieprocedure verloopt altijd objectief, zonder uitzondering wegens onwaardigheid.[13]

Op dat principe bestaat evenwel één uitzondering. In het Belgisch recht blijft de ontzetting uit het ouderlijk gezag de enige situatie waarin automatisch en ondubbelzinnig vrijstelling wordt verleend. Die ontzetting wordt uitgesproken door de jeugdrechtbank, met toepassing van de wet van 8 april 1965[14], en wordt alleen opgelegd bij uiterst zwaarwegende feiten, meestal een strafrechtelijke veroordeling voor een misdrijf tegen het kind.[15]

Bij volledige ontzetting verliest de ouder het recht om onderhoudsgeld te vorderen van zijn kind. Er zij evenwel opgemerkt dat het een uitzonderlijke maatregel op initiatief van het openbaar ministerie betreft en geen argument dat het kind zelf a posteriori kan aanvoeren in een alimentatiegeschil.[16]

Afgezien daarvan wordt geen rekening gehouden met dwalingen, fouten, en nalatigheden van voor de alimentatieaanvraag.[17] Het enige wat telt, is dat de eiser daadwerkelijk behoeftig is. De staat van behoeftigheid is niet apart gedefinieerd, maar wordt in de praktijk beoordeeld op basis van diverse factoren.[18] De eiser zal evenwel niet als behoeftig worden beschouwd indien hij niet de vereiste inspanningen levert om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien, bijvoorbeeld door werk te

13 Brussel, 9 maart 2005, *TBBR*, 2008, blz. 68, *Rev. trim. dr. fam.,* 2007, blz. 897 (inhd.), *NjW*, 2006, blz. 656, noot G.V.; Rb. Brussel, 27 november 1990, *JLMB* 1992, blz. 555; Rb. Brussel, 5 februari 1986, *TBBR*, 1987, blz. 45; Vred. Sint-Jans-Molenbeek, 10 mei 1994, *AJT*, 1994-1995, blz. 63, noot P. Hofströssler, *JLMB* 1995, blz. 1593, *T.Vred.*, 1995, blz. 318, noot E. De Groote; N. Gallus, "Les aliments", o.c., blz. 113, nr. 13; *contra:* Vred. Halle, 12 juli 2000, A.). T., 2000-2001, blz. 902, *Rev. trim. dr. fam.,* 2002, blz. 526 (inhd.); Vred. Elsene, 1 november 1995, *JT,* 1996, blz. 107, *JDJ*, 1996, blz. 433; Frans burgerlijk wetboek, art. 207; A. Sériaux, "Tes père et mère tu honoreras. Réflexions sur l'autorité parentale en droit français contemporain", *o.c.*, blz. 265.

14 Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *Belgisch Staatsblad* van 15 april 1965, art. 33-35.

15 *Ibid*.

16 C. Vermeer et al, "1. – Quand l'autorité parentale se conjugue autrement: entre partage et substitution?" in *Aux confins du droit de la famille et du droit de la jeunesse*, Larcier, 2025, blz. 9-83.

17 E. Delannoy, interview door S. Van Passel, "L'obligation d'assistance financière envers les parents en 7 questions", *PerpetuHome*, 26 oktober 2021, beschikbaar op: *www.perpetuhome.be/post/l-obligation-d-assistance-financière-envers-les-parents-en-7-questions,* geraadpleegd op 21 september 2026.

18 H. De Page, *Traité élémentaire de Droit civil belge*, band II – *Les personnes*, deel 1, vierde uitgave door J-P. Masson, 1990, blz. 484.

explicite d'exonération liée aux manquements du créancier d'aliments.

En droit commun, le comportement personnel du créancier d'aliments envers son débiteur ne saurait effectivement être pris en considération; le débat alimentaire se veut dépassionné, sans exception d'indignité[13].

Ce principe ne souffre cependant que d'un tempérament. En droit belge, la déchéance de l'autorité parentale demeure la seule hypothèse d'exonération automatique et non équivoque. Elle est prononcée par le tribunal de la jeunesse en application de la loi du 8 avril 1965[14] et suppose des faits d'une gravité extrême, le plus souvent une condamnation pénale pour une infraction commise sur l'enfant[15].

Lorsqu'elle est totale, elle prive le parent déchu du droit de réclamer des aliments à son enfant. Il faut toutefois souligner qu'il s'agit d'une mesure exceptionnelle, déclenchée à l'initiative du ministère public, et non d'un argument que l'enfant pourrait soulever lui-même a posteriori dans le cadre d'un litige alimentaire.[16]

En dehors de cette hypothèse, les erreurs, fautes et manquements antérieurs à la demande d'aliments ne sont pas pris en compte[17]: seul importe que le demandeur d'aliments se trouve effectivement dans le besoin. L'état de besoin ne reçoit pas de définition propre et s'appréciera concrètement en tenant compte de divers facteurs.[18] Il ne sera cependant pas reconnu si le demandeur n'a pas fait les efforts nécessaires pour subvenir lui-même à ses besoins, par exemple s'il n'entreprend aucune

13 Bruxelles, 9 mars 2005, *R.G.D.C.*, 2008, p. 68, *Rev. trim. dr. fam.*, 2007, p. 897 (somm.), NjW, 2006, p. 656, note *G.V.*; Civ. Bruxelles, 27 novembre 1990, *J.L.M.B.*, 1992, p. 555; Civ. Bruxelles, 5 février 1986, *R.G.D.C.*, 1987, p. 45; J.P. Molenbeek-Saint-Jean, 10 mai 1994, *A.J.T.*, 1994-1995, p. 63, note P. Hofströssler, *J.L.M.B.*, 1995, p. 1593, *J.J.P.*, 1995, p. 318, note E. De Groote; N. Gallus, "Les aliments", *o.c.*, p. 113, n° 13; *contra*: J.P. Hal, 12 juillet 2000, A.). T., 2000-2001, p. 902, *Rev. trim. dr. fam.*, 2002, p. 526 (somm.); J.P. Ixelles, 1' novembre 1995, *J.T.*, 1996, p. 107, *J.D.J.*, 1996, p. 433; Code civil français, art. 207; A. Sériaux, "Tes père et mère tu honoreras. Réflexions sur l'autorité parentale en droit français contemporain", *o.c.*, p. 265.

14 Loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait, *Moniteur belge* du 15 avril 1965, art. 33-35.

15 *Ibid*.

16 C. Vermeer et al, "1. – Quand l'autorité parentale se conjugue autrement: entre partage et substitution?" *in Aux confins du droit de la famille et du droit de la jeunesse*, Larcier, 2025, pp. 9-83.

17 E. Delannoy, Interview par S. Van Passel, "L'obligation d'assistance financière envers les parents en 7 questions", PerpetuHome, 26 octobre 2021, disponible sur: *www.perpetuhome.be/post/l-obligation-d-assistance-financière-envers-les-parents-en-7-questions,* consulté le 21 septembre 2026.

18 H. De Page, *Traité élémentaire de Droit civil belge*, Tome II, *Les personnes*, Volume 1, 4e édition par J-P. MASSON, 1990, p. 484.

zoeken. In dergelijke gevallen heeft de onderhoudsplicht geen uitwerking.[19]

Zo heeft het Hof van Cassatie zelf in een arrest van 5 februari 1987 geoordeeld dat de staat van behoeftigheid van de onderhoudsgerechtigde geen recht op onderhoudsgeld tot stand brengt wanneer die behoeftigheid voortkomt uit het eigen gedrag van de belanghebbende. Die oplossing is evenwel gebaseerd op de toepassingsvoorwaarden van de wetgeving (de staat van behoeftigheid) en niet op onwaardigheid op zich.[20]

Bovendien heeft de rechter, net zoals voor de onderhoudsplicht tussen huwelijkspartners of tussen ouders en kinderen, de soevereine bevoegdheid om de staat van behoeftigheid van de verzoekende ouder te beoordelen.[21]

Omgekeerd ontslaat de ontzetting de ontzette ouder niet van zijn verplichting bij te dragen in de kosten voor het levensonderhoud en de opvoeding van het kind, overeenkomstig artikel 203 van het oud Burgerlijk Wetboek.[22] De rechtspraak bevestigt dat de voormelde ontzetting geen invloed heeft op die verplichting.[23]

Uit het voorgaande volgt echter dat een onderhoudsgerechtigde ascendent die zich schuldig heeft gemaakt aan seksueel, fysiek of psychisch geweld, aan verwaarlozing of verlating van een persoon, aan onthouding van voedsel, aan niet-verstrekking van levensonderhoud of aan gezinsverlating, geenszins stelselmatig wordt uitgesloten van het genot van de onderhoudsplicht indien er geen ontzetting ten aanzien van hem is uitgesproken. Daardoor blijft in een aanzienlijk aantal situaties de afstammeling verplicht tot onderhoud van degene die hem heeft mishandeld.

Alleen een minderheidsstandpunt binnen de rechtspraak erkent al geruime tijd dat de rechter de afstammeling kan ontslaan van zijn onderhoudsplicht in geval van ernstig plichtsverzuim door de ouder (duidelijke verwaarlozing, ernstige mishandeling enzovoort).[24]

[19] Cass., 12 oktober 2001, *Pas.*, nr. 1501.
[20] Cass., 5 februari 1987, *Pas.*, 1987, I, 663.
[21] H. De Page, *Ibid*., blz. 485.
[22] C. Vermeer et al., *Ibid*.; Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2005, nr. 796.
[23] Cass., 19 september 1980, *Pas.*, 1981, I, blz. 74; Cass., 14 mei 1992, *Pas.*, 1992, I, blz. 798; Luik (familiekamer), 12 mei 2015, *Rev. trim. dr. fam.*, 2016, blz. 455; Jeugdrb. Brussel, 8 maart 2012, *Act. dr. fam.*, 2013, blz. 14; Luik (jeugdkamer), 14 mei 2020, *J.L.M.B.*, 2020, boek 34, blz. 1620; Familierechtbank Luik, 24 november 2021, *Act. dr. fam.*, 2022, blz. 89.
[24] R. Hazée, "La recherche du difficile point d'équilibre entre solidarités familiale et étatique", in *L'aide sociale entre solidarité sociale étatique et solidarité familiale*, J.-F. Neven en S. Gilson, Waterloo, Kluwer, 2010, blz. 16; H. Mormont en K. Stangherlin, *Aide sociale – Intégration sociale*, Brussel, die Keure, 2011, blz. 600.

démarche pour retrouver un emploi. Dans un tel cas, l'obligation alimentaire ne trouve pas à s'appliquer[19].

Par exemple, la Cour de cassation elle-même a jugé, dans un arrêt du 5 février 1987, que l'état de besoin du créancier d'aliments ne peut ouvrir le droit à une pension lorsqu'il procède du propre comportement de l'intéressé, solution fondée toutefois sur les conditions d'application de la norme (l'état de besoin), et non sur une notion autonome d'indignité[20].

Et, comme pour l'obligation alimentaire entre époux ou celle des parents envers leurs enfants, l'appréciation de l'état de besoin du parent demandeur relève du pouvoir souverain du juge[21].

À l'inverse, la déchéance ne dispense pas le parent déchu de son obligation de contribuer aux frais d'entretien et d'éducation de l'enfant, en vertu de l'article 203 de l'ancien Code civil[22]. La jurisprudence confirme que cette déchéance n'a pas d'incidence sur cette obligation[23].

Or, il résulte de ce qui précède que l'ascendant créancier qui s'est rendu coupable de violences (sexuelles, physiques ou psychiques), de délaissement ou d'abandon de personne, de privation d'aliments, de défaut d'entretien ou d'abandon de famille n'est nullement exclu de façon systématique du bénéfice de l'obligation alimentaire si aucune déchéance n'a été prononcée à son égard, ce qui laisse subsister, dans un nombre significatif de situations, l'obligation du descendant envers celui qui l'a précisément maltraité.

Seule une construction prétorienne minoritaire admet de longue date que le juge puisse décharger le descendant de son obligation alimentaire en cas de "manquement grave du parent à ses devoirs" (abandon manifeste, maltraitance lourde, etc.)[24].

[19] *Cass.*, 12 octobre 2001, *Pas.*, n° 1501.
[20] *Cass.*, 5 février 1987, *Pas.*, 1987, I, 663.
[21] H. De Page, *Ibid*., p. 485.
[22] C.Vermeer et al, *Ibid*.; Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, Bruxelles, Larcier, 2005, n° 796.
[23] *Cass.*, 19 septembre 1980, *Pas.*, 1981, I, p. 74.; *Cass.*, 14 mai 1992, *Pas.*, 1992, I, p. 798; Liège (*ch. fam.),* 12 mai 2015, *Rev. trim. dr. fam.*, 2016, p. 455; Trib. jeunesse Bruxelles, 8 mars 2012, *Act. dr. fam.*, 2013, p. 14; Liège (*ch. jeunesse*), 14 mai 2020, *J.L.M.B.*, 2020, liv. 34, p. 1620; Trib. fam. Liège, 24 novembre 2021, *Act. dr. fam.*, 2022, p. 89.
[24] R. Hazée, *La recherche du difficile point d'équilibre entre solidarités familiale et étatique*, *in L'aide sociale entre solidarité sociale étatique et solidarité familiale*, J.-F. Neven et S. Gilson, Waterloo, Kluwer, 2010, p. 16; H. Mormont et K. Stangherlin, *Aide sociale – Intégration sociale*, Bruxelles, la Charte, 2011, p. 600.

Een arrest van het hof van beroep te Brussel uit 2006 leidt er inderdaad toe dat de onderhoudsgerechtigde zijn recht op onderhoud verliest in geval van ernstig respectloos gedrag jegens de onderhoudsplichtige, waardoor een uitzondering wegens gebrek aan respect wordt bevestigd.[25] Volgens dat arrest kan een meerderjarig kind, in geval van een flagrante schending van die burgerlijke plicht tot eerbied, het recht op levensonderhoud door de betrokken ouder verliezen. Louter wrijvingen, meningsverschillen of een vervreemding op zich zijn ontoereikend om een dergelijke sanctie teweeg te brengen, want daarvoor is de vaststelling vereist van een kennelijke schending van de in artikel 371 van het oud Burgerlijk Wetboek vermelde plichten. Hoewel de wet dus geen formele grond voor onwaardigheid kent (behalve de ontzetting uit het ouderlijk gezag) en in principe geen rekening houdt met fouten uit het verleden, kunnen de rechtbanken flexibiliteit aan de dag leggen om de invordering te blokkeren wanneer ook de onderhoudsgerechtigde zich respectloos heeft gedragen: de onderhoudsgerechtigde verliest zijn potentiële recht op onderhoud indien hij zich ernstig respectloos heeft gedragen ten opzichte van de onderhoudsplichtige. Aldus ontstaat een echte uitzondering wegens gebrek aan eerbied.[26]

Die jurisprudentiële tolerantie blijft juridisch gezien kwetsbaar. Ingrijpen van de wetgever is wenselijk, want de huidige situatie leidt onvermijdelijk tot grote rechtsonzekerheid voor de slachtoffers, meer bepaald:

1. juridische onzekerheid (de ontheffing is niet automatisch en hangt volledig af van de soevereine beoordeling door de rechter van de familierechtbank, waardoor het slachtoffer wordt gedwongen het trauma van de agressie in de rechtszaal opnieuw te beleven);

2. de bewijslast (het is aan het slachtoffer om de ernst van de nalatigheid aan te tonen, wat bijzonder moeilijk blijkt wanneer de feiten lang geleden hebben plaatsgevonden of zelfs verjaard zijn);

3. de onduidelijkheid rond begrafeniskosten (bij het overlijden van de dader van het geweld vallen de schuldvorderingen in verband met de begrafenis of de schuldvorderingen van de OCMW's volkomen ten laste van de afstammeling, wat een afschuwelijke dubbele financiële en psychologische straf met zich brengt).

Advocaat-generaal Dubrulle van het Hof van Cassatie laat eveneens een opening: "Er kan begrip opgebracht worden voor de evolutie in de rechtspraak, die, met betrekking tot de onderhoudsplicht van de ouders tegenover de meerderjarige kinderen, deze exceptie, gesteund

[25] Hof van beroep te Brussel (derde kamer), 10 oktober 2006.
[26] *Ibid*.

Un arrêt rendu par la Cour d'appel de Bruxelles en 2006 tend en effet à faire perdre au créancier son droit aux aliments en cas de comportement gravement irrespectueux envers son débiteur, consacrant ainsi une "exception d'irrespect"[25]. Selon cet arrêt, en cas de méconnaissance flagrante de ce devoir civil de respect par un enfant majeur, celui-ci peut perdre son droit à l'entretien à l'égard du parent concerné, sans que de simples frictions, désaccords ou un éloignement suffisent à emporter une telle sanction, qui suppose la constatation d'une méconnaissance manifeste des devoirs inscrits à l'article 371 de l'ancien Code civil. Ainsi, même si la loi ne prévoit pas formellement de cause d'indignité (hormis la déchéance de l'autorité parentale) et écarte en principe les fautes passées, les tribunaux peuvent faire preuve de souplesse pour bloquer le recouvrement lorsque le créancier a lui aussi eu un comportement irrespectueux: "le créancier perd son droit virtuel aux aliments s'il a été l'auteur d'un comportement gravement irrespectueux à l'égard de son obligé. Ainsi, assiste-t-on à l'émergence d'une véritable exception d'irrespect"[26].

Cette tolérance jurisprudentielle reste toutefois juridiquement fragile: elle appelle une intervention du législateur et fait inévitablement peser sur les victimes une insécurité juridique majeure:

1. l'aléa judiciaire: l'exonération n'est pas automatique et dépend entièrement de l'appréciation souveraine du juge du tribunal de la famille, obligeant la victime à revivre le traumatisme de son agression dans le prétoire;

2. la charge de la preuve: il incombe à la victime d'apporter la preuve de la gravité du manquement, ce qui s'avère particulièrement ardu lorsque les faits sont anciens, voire prescrits;

3. le flou en matière de frais funéraires: en cas de décès de l'auteur des violences, la créance liée aux funérailles ou les recours des CPAS viennent frapper de plein fouet le descendant survivant, créant une double peine financière et psychologique insupportable.

Néanmoins, M. Dubrulle, avocat général près la Cour de cassation, n'exclut lui non plus pas totalement cette possibilité d'exclusion: "On peut comprendre l'évolution de la jurisprudence, qui, en ce qui concerne l'obligation alimentaire des parents à l'égard des enfants majeurs,

[25] Cour d'appel de Bruxelles (*3e ch.*), 10 octobre 2006.
[26] *Ibid*.

op de miskenning van de verplichting van die kinderen tot respect van de ouders, in beginsel aanvaardt. Er dient evenwel meteen vastgesteld te worden dat deze rechtspraak deze sanctie zelf nuanceert, zowel wat de duur als wat de graad van miskenning betreft. Het voornaamste bezwaar tegen deze benadering is echter dat deze sanctie wettelijk niet, zoals bijvoorbeeld in Frankrijk, voorzien is."[27]

Professor Fierens van zijn kant heeft weinig begrip voor het voormelde arrest van het hof van beroep te Brussel uit 2006. Hij vindt dat alleen wetgeving kan leiden tot een wegens gebrek aan respect toe te passen uitzondering op de onderhoudsverplichting en dat alleen wetgeving de contouren daarvan kan afbakenen met de nauwkeurigheid die de rechtszekerheid vereist.[28]

Professor Fierens voegt daaraan toe dat het ontbreken van een duidelijke wettelijke grondslag het risico inhoudt dat de last van de falende gezinssolidariteit wordt afgewenteld op institutionele derden, in de eerste plaats de OCMW's, die krachtens artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek bevoegd zijn om steun terug te vorderen bij de onderhoudsplichtigen.[29]

Andere uitspraken over de grond van de zaak (voornamelijk door vrederechters en civiele rechtbanken van eerste aanleg) hadden eerder, niet-geharmoniseerd en zonder bekrachtiging door het Hof van Cassatie, vergelijkbare oplossingen geschetst.[30]

Uit dit alles volgt dat het positief recht in België thans niet met de nodige rechtszekerheid kan garanderen dat een kind dat het slachtoffer was van seksueel, fysiek of psychisch geweld, van verwaarlozing of verlating, van onthouding van voedsel, van niet-verstrekking van levensonderhoud of van gezinsverlating, gepleegd door een ouder, kan worden vrijgesteld van de onderhoudsverplichting jegens die ouder of, a fortiori, van de verplichting om bij te dragen in de begrafeniskosten na diens overlijden.

accepte le principe de cette exception en s'appuyant sur la méconnaissance de l'obligation qu'ont les enfants de respecter leurs parents. Force est toutefois de constater d'emblée que cette jurisprudence nuance elle-même cette sanction, tant en ce qui concerne la durée qu'en ce qui concerne le degré de méconnaissance de cette obligation. Cela dit, la principale objection à cette approche réside dans le fait que cette sanction n'est pas prévue dans la loi, comme c'est par exemple le cas en France"[27].

Le professeur Fierens estime par ailleurs que l'arrêt de la Cour d'appel de Bruxelles de 2006 susmentionné ne saurait être approuvé et que seule une intervention législative pourrait instaurer l'exception d'irrespect en matière alimentaire et en dessiner les contours avec la précision requise par la sécurité juridique[28].

L'auteur ajoute que l'absence de base légale claire risque de reporter la charge de la solidarité familiale défaillante sur des tiers institutionnels, au premier rang desquels les CPAS, habilités par l'article 205 de l'ancien Code civil à agir en récupération contre les débiteurs d'aliments[29].

D'autres décisions de fond, essentiellement rendues par des juges de paix et des tribunaux civils de première instance, avaient auparavant esquissé, de manière non harmonisée et sans validation par la Cour de cassation, des solutions comparables[30].

Il résulte de cet ensemble que le droit positif de notre pays ne permet pas, à l'heure actuelle, de garantir avec la sécurité juridique requise qu'un enfant victime de violences (sexuelles, physiques ou psychiques), de délaissement ou d'abandon de personne, de privation d'aliments, de défaut d'entretien ou d'abandon de famille, commis par son parent, puisse être dispensé de lui devoir des aliments ni, a fortiori, de contribuer à ses frais funéraires après son décès.

---

27 Zie conclusie van advocaat-generaal Dubrulle bij Cassatiearrest C.09.0125 (3 juni 2010).

28 J. Fierens, noot betreffende Brussel (derde kamer), 10 oktober 2006, "L'exception d'irrespect en matière alimentaire et le respect de la loi", *Divorce*, 2007/2, blz. 38-40.

29 *Ibid*.; organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, *Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 1976, art. 60, § 3; 98, § 2; 99, § 1 en 100*bis*; wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *Belgisch Staatsblad* van 31 juli 2002, art. 4 en 26.

30 Rb. Kortrijk, 3 december 1968; Vred. Hoei, 26 juni 1986; Rb. Brussel, 21 december 1991; Vred. Waver, 26 november 1992; Vred. Brussel, 2 mei 1996; Vred. Gent, 28 december 1998.

27 Conclusions de l'avocat général M. Dubrulle à propos de l'arrêt de la Cour de cassation C.09.0125 (3 juin 2010) – traduction libre.

28 J. Fierens, *note sous Bruxelles (3e ch.)*, 10 octobre 2006, "L'exception d'irrespect en matière alimentaire et le respect de la loi", Divorce, 2007/2, pp. 38-40.

29 *Ibid*.; Loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale, *Moniteur belge* du 5 août 1976, art. 60, § 3; 98, § 2; 99, § 1er et 100*bis;* Loi du 26 mai 2002 concernant le droit à l'intégration sociale, *Moniteur belge* du 31 juillet 2002, art. 4 et 26.

30 Civ. Courtrai, 3 décembre 1968; J.P. Huy, 26 juin 1986; Civ. Bruxelles, 21 décembre 1991; J.P. Wavre, 26 novembre 1992; J.P. Bruxelles, 2 mai 1996; J.P. Gand, 28 décembre 1998.

Dit wetsvoorstel beoogt dan ook die leemte weg te werken door in artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek een bepaling op te nemen met daarin een expliciete wettelijke vrijstelling van de onderhoudsplicht en van de bijdrage in de begrafeniskosten, ten gunste van de afstammeling die tijdens zijn minder- of meerderjarigheid het slachtoffer is geweest van een seksueel misdrijf, van fysiek of psychisch geweld, van verwaarlozing of verlating van een persoon, van onthouding van voedsel, van niet-verstrekking van levensonderhoud of van gezinsverlating, begaan door de onderhoudsgerechtigde ascendent.

Met betrekking tot de vrijstelling zou evenwel een residuaire beoordelingsbevoegdheid voor de rechter gelden. Aldus zou de rechter in uitzonderlijke omstandigheden die hij specifiek met redenen dient te omkleden, de vrijstelling kunnen opheffen, onder meer wanneer de afstammeling de bewuste feiten aan zijn ascendent heeft vergeven. Die matiging, die op het Franse model[31] en op het Belgische model van de onwaardigheid om te erven[32] is geïnspireerd, waarborgt de evenredigheid van de regeling, alsook de afstemming op de soevereine beoordelingsbevoegdheid die in dergelijke geschillen van oudsher aan de familierechtbank toekomt.

De beschermende werking van die onderhoudsplichtvrijstelling heeft echter geen volkomen gevolg indien het mechanisme voor het herroepen van schenkingen wegens ondankbaarheid, bedoeld in artikel 4174, § 1, 3°, van het Burgerlijk Wetboek, ongemoeid wordt gelaten.

Op grond van dat artikel kan een schenker momenteel een schenking aan zijn afstammeling herroepen wanneer die “weigert hem levensonderhoud te verschaffen”.[33] Dit wetsvoorstel beoogt dat de afstammeling die zich op de nieuwe, in een tweede lid van artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek op te nemen vrijstelling beroept, of die niet bijdraagt aan de begrafeniskosten, een recht uitoefent dat hem uitdrukkelijk door de wet wordt toegekend, waardoor hij moreel niet in gebreke blijft jegens zijn ascendent. Indien de afstammeling bloot zou blijven staan aan een herroeping wegens ondankbaarheid, wordt de bescherming die de wetgever hem via de rechtsregels inzake onderhoudsverplichting wil toekennen, in de feiten tenietgedaan.

Dat zou absoluut onaanvaardbaar zijn, daar ondankbaarheid (de historische en morele grondslag van de herroeping) laakbaar gedrag vanwege de begiftigde veronderstelt. Onderhoudsweigering als gevolg van geweld dat de schenker zelf tegen de begiftigde heeft gepleegd, kan wezenlijk niet als ondankbaarheid worden

31 Frans burgerlijk wetboek, artikel 207.
32 Burgerlijk Wetboek, artikel 4.7.
33 Burgerlijk Wetboek, artikel 4174, § 1, 3°.

La présente proposition de loi entend dès lors combler ce vide en consacrant, à l’article 205 de l’ancien Code civil, une dispense légale explicite de l’obligation alimentaire et de la contribution aux frais funéraires au bénéfice du descendant qui a été victime, que ce soit pendant sa minorité ou sa majorité, d’une infraction à caractère sexuel, de violences physiques ou psychiques, de délaissement ou d’abandon de personne, de privation d’aliments, de défaut d’entretien ou d’abandon de famille, commis par l’ascendant créancier d’aliments.

Cette dispense est toutefois assortie d’un pouvoir d’appréciation résiduel du juge, qui conserve la faculté, dans des circonstances exceptionnelles qu’il lui appartient de motiver spécialement, d’écarter la dispense, notamment dans le cas où le descendant a pardonné les faits à son ascendant. Ce tempérament, calqué sur le modèle français[31] et sur le modèle belge de l’indignité successorale[32], garantit la proportionnalité du dispositif et son adéquation avec le pouvoir d’appréciation souverain traditionnellement dévolu au tribunal de la famille dans ce contentieux.

La création de cette dispense d’obligation alimentaire ne saurait en revanche produire son plein effet protecteur si elle demeurait sans incidence sur le mécanisme de révocation des donations pour cause d’ingratitude prévu à l’article 4174, § 1er, 3°, du Code civil.

Cet article permet en effet actuellement à un donateur de faire révoquer une donation consentie à son descendant lorsque celui-ci “lui refuse des aliments”[33]. Or, dans l’hypothèse visée par la présente proposition de loi, le descendant qui se prévaut de la dispense nouvellement prévue à l’article 205, alinéa 2, de l’ancien Code civil, ou qui ne contribue pas aux frais funéraires, exerce un droit que la loi lui reconnaît expressément, il ne commet aucun manquement moral à l’égard de son ascendant. Le maintenir sous la menace d’une révocation pour ingratitude reviendrait à neutraliser la protection que le législateur entend précisément lui accorder par la voie du droit des obligations alimentaires.

Une telle situation serait d’autant plus inacceptable que l’ingratitude, fondement historique et moral de la révocation, suppose un comportement blâmable de la part du donataire. Le refus d’aliments qui trouve sa cause dans les violences commises par le donateur lui-même contre le donataire est, par construction,

31 Code civil français, article 207.
32 Code civil, article 4.7.
33 Code civil, article 4174, § 1er, 3°.

aangemerkt omdat het verbreken van de familialesolidariteitsband waarop de onderhoudsplicht berust, te wijten is aan het gedrag van de dader van de feiten en dus niet mag worden toegeschreven aan de afstammeling, die er enkel de wettelijke gevolgen van zou doen gelden.

Het is dan ook noodzakelijk om in artikel 4174, § 1, 3°, van het Burgerlijk Wetboek te verwijzen naar de in artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek te vermelden vrijstelling, teneinde uitdrukkelijk elk risico uit te sluiten dat de herroeping wegens ondankbaarheid zou worden aangegrepen om de bij dit wetsvoorstel ingevoerde bescherming te omzeilen.

4. **Internationale en grondwettelijke grondslagen: wetgeving, rechtsleer en rechtspraak**

Inzake seksueel geweld verplicht het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de lidstaten ertoe ervoor te zorgen dat de rechtsorde geen secundaire victimisatie in stand houdt.[34]

Het Verdrag van Istanbul schrijft op zijn beurt voor dat secundaire victimisatie moet worden voorkomen bij alle maatregelen ter bescherming en ondersteuning van slachtoffers, en eist dat de slachtoffers over adequate civiele rechtsmiddelen beschikken tegen de dader.[35]

Ook het Verdrag van Lanzarote uit 2007[36] en de Europese Richtlijn 2012/29/EU uit 2012[37] legden reeds een beginsel vast inzake bescherming tegen secundaire victimisatie, specifiek ten behoeve van kinderen.

Voorts verplicht het internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind de verdragsluitende staten om het kind onder de hoede van de ouders te beschermen tegen alle vormen van geweld, met inbegrip van seksueel misbruik, alsook om alle passende maatregelen te

34 EHRM, 4 september 2025, E.A. en Association européenne contre les violences faites aux femmes au travail (AVFT)/Frankrijk; EHRM, 24 april 2025, L. en anderen/Frankrijk, verzoekschrift nr. 46.949/21 en 39.759/22; EHRM, 20 juni 2019, A. en B./Kroatië, verzoekschrift nr. 7144/15.

35 Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, gedaan te Istanbul op 11 mei 2011, CETS nr. 210, art. 18 en 29.

36 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, gedaan te Lanzarote op 25 oktober 2007, CETS nr. 201, art. 30.

37 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Publicatieblad van de Europese Unie*, L 315, 14 november 2012, blz. 57.

dépourvu de toute charge d'ingratitude: c'est l'auteur des faits qui a, par son propre comportement, rompu le lien de solidarité familiale sur lequel repose l'obligation alimentaire, non le descendant qui se contente d'en tirer les conséquences légales.

Il est dès lors nécessaire de faire écho, au sein de l'article 4174, § 1er, 3°, du Code civil, à la dispense créée à l'article 205 de l'ancien Code civil afin d'écarter explicitement tout risque que la révocation pour ingratitude serve de voie de contournement à la protection instaurée par la présente proposition de loi.

4. **Fondements internationaux et constitutionnels: législation, doctrine et jurisprudence**

En matière de violences sexuelles, la Cour européenne des droits de l'Homme impose aux États membres de veiller à ce que l'ordonnancement juridique ne perpétue pas la victimisation secondaire[34].

De son côté, la Convention d'Istanbul impose d'éviter la victimisation secondaire dans toutes les mesures de protection et de soutien aux victimes, et exige que les victimes disposent de recours civils adéquats à l'encontre de l'auteur de l'infraction[35].

La Convention de Lanzarote de 2007[36] ainsi que la directive européenne 2012/29/UE de 2012[37] consacraient déjà, aussi, un principe de protection contre la victimisation secondaire au bénéfice spécifique des enfants.

Ensuite, la Convention internationale relative aux droits de l'enfant impose aux États parties de protéger l'enfant contre toute forme de violence, y compris sexuelle, alors qu'il est sous la garde de ses parents, et leur impose de prendre toutes les mesures appropriées pour faciliter la

34 *Cour eur. dr. h.*, 4 septembre 2025, E.*A. et Association européenne contre les violences faites aux femmes au travail c. France*; *Cour eur. dr. h.*, 24 avril 2025, *L. et autres c. France*, req. n° 46.949/21 et 39.759/22; *Cour eur. dr. h.*, 20 juin 2019, *A. et B. c. Croatie*, req. n° 7144/15.

35 Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, faite à Istanbul le 11 mai 2011, *S.T.C.E.*, n° 210, art. 18 et 29.

36 Convention du Conseil de l'Europe sur la protection des enfants contre l'exploitation et les abus sexuels, faite à Lanzarote le 25 octobre 2007, *S.T.C.E.*, n° 201, art. 30.

37 Directive 2012/29/UE du Parlement européen et du Conseil du 25 octobre 2012 établissant des normes minimales concernant les droits, le soutien et la protection des victimes de la criminalité et remplaçant la décision-cadre 2001/220/JAI du Conseil, *J.O.U.E.*, L 315, 14 novembre 2012, p. 57.

nemen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is geworden.[38]

Dit wetsvoorstel vindt tot slot een directe grondslag in artikel 22*bis* van de Belgische Grondwet, waarin wordt bepaald dat elk kind recht heeft op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, psychische en seksuele integriteit en dat bij elke beslissing die het kind aangaat het belang van het kind de eerste overweging moet zijn. Artikel 23 vult die bepaling aan door eenieder het recht te garanderen een menswaardig leven te leiden.

Gezien het bovenstaande moet worden geconcludeerd dat een slachtoffer van ernstig intrafamiliaal geweld (slachtoffers van fysiek, psychisch of seksueel geweld, verwaarlozing of verlating, het onthouden van voedsel, niet-verstrekking van levensonderhoud of gezinsverlating) ertoe dwingen te voorzien in het onderhoud van diens bejaarde, in gebreke blijvende onderhoudsgerechtigde ouder, dan wel om diens begrafenis te financieren, een duidelijke schending vormt van de menselijke waardigheid en de grondrechten van het slachtoffer. Gezien die vaststelling lijkt het absoluut noodzakelijk wetgeving uit te werken om in het Burgerlijk Wetboek een van rechtswege geldende vrijstelling op te nemen die specifiek de slachtoffers van de voormelde misdrijven ten goede komt.

5. **Vergelijkend recht: de Franse oplossing**

Het Franse recht, waaraan ons huidige artikel 205 historisch zijn oorsprong ontleent, is op dit specifieke punt geëvolueerd. De Franse wet nr. 2020-936 van 30 juli 2020 ter bescherming van slachtoffers van partnergeweld heeft in artikel 207, derde lid, van het Franse burgerlijk wetboek een automatische vrijstelling van de onderhoudsplicht ingevoerd (behoudens andersluidende beslissing van de rechter). De vrijstelling geldt wanneer de onderhoudsgerechtigde werd veroordeeld voor een misdaad tegen de onderhoudsplichtige of tegen diens ascendent, diens afstammeling, diens broer of diens zus.[39]

In dezelfde geest voorziet het Franse socialebijstandsrecht in een vrijstelling van de bijdrageplicht wanneer een van de ouders is veroordeeld voor een misdaad of een seksueel misdrijf tegen de andere ouder, of wanneer het kind gedurende de eerste achttien levensjaren bij rechterlijke beslissing in totaal minstens 36 maanden uit zijn gezinsomgeving is gehaald.[40]

[38] Verdrag inzake de rechten van het kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989, in werking getreden op 2 september 1990, art. 19 en 39.

[39] Franse wet nr. 2020-936 van 30 juli 2020 "visant à protéger les victimes de violences conjugales", *Journal officiel de la République française* nr. 0187 van 31 juli 2020, tekst nr. 2.

[40] Franse Code *de l'action sociale et des familles*, art. L. 132-6.

réadaptation physique et psychologique et la réinsertion sociale de l'enfant victime[38].

La présente proposition de loi trouve enfin un ancrage direct au sein de l'article 22*bis* de la Constitution belge qui dispose que chaque enfant a droit au respect de son intégrité morale, physique, psychique et sexuelle et que, dans toute décision qui le concerne, l'intérêt de l'enfant est pris en considération de manière primordiale. L'article 23 complète ce dispositif en garantissant à chacun le droit de mener une vie conforme à la dignité humaine.

Au regard de ce qui précède, il convient de conclure que forcer un(e) survivant(e) de violences intrafamiliales graves (victimes de violences physiques, psychiques ou sexuelles, de délaissement ou d'abandon de personne, de privation d'aliments, de défaut d'entretien ou d'abandon de famille) à subvenir aux besoins de son créancier défaillant vieillissant, ou à financer ses obsèques, constitue une atteinte manifeste à la dignité humaine et aux droits fondamentaux de la victime. Face à ce constat, il apparaît impératif de légiférer pour inscrire dans le Code civil une dispense de plein droit visant spécifiquement les victimes des infractions précitées.

5. **Droit comparé: la solution retenue en France**

Le droit français, dont est historiquement issu notre article 205, a depuis lors évolué sur ce point précis. La loi n° 2020-936 du 30 juillet 2020 visant à protéger les victimes de violences conjugales a inséré dans l'article 207, alinéa 3, du Code civil français une décharge automatique, sauf décision contraire du juge, de l'obligation alimentaire lorsque le créancier a été condamné pour un crime commis sur la personne du débiteur ou de l'un de ses ascendants, descendants, frères ou sœurs[39].

Le droit de l'aide sociale français prévoit, dans le même esprit, une dispense de participation lorsque l'un des parents a été condamné pour un crime ou une agression sexuelle commise sur l'autre parent, ou lorsque l'enfant a été retiré de son milieu familial par décision judiciaire pendant une période cumulée d'au moins trente-six mois durant ses dix-huit premières années[40].

[38] Convention relative aux droits de l'enfant, adoptée par l'Assemblée générale des Nations Unies le 20 novembre 1989, entrée en vigueur le 2 septembre 1990, art. 19 et 39.

[39] Loi française n° 2020-936 du 30 juillet 2020 visant à protéger les victimes de violences conjugales, JORF n° 0187 du 31 juillet 2020, texte n° 2.

[40] Code de l'action sociale et des familles français, art. L. 132-6.

Het voorliggende wetsvoorstel neemt die oplossing niet zonder meer over, maar sluit wel aan bij de achterliggende gedachte. Het kiest voor een definitieve strafrechtelijke veroordeling van de ascendent (via een beslissing met kracht van gewijsde of wanneer de strafvordering tegen die ascendent is vervallen na toepassing van de procedure bedoeld in artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering) als objectief criterium om de vrijstelling te doen ingaan. Zo wordt voorkomen dat de vrijstelling afhangt van een ruime en onzekere interpretatie van het begrip "respect" dat werd gesuggereerd in het Brusselse arrest van 2006.[41] Tegelijk behoudt de feitenrechter een residuaire beoordelingsbevoegdheid voor uitzonderlijke situaties.

6. **Een logica die reeds door de Belgische wetgever is verankerd, maar beperkt blijft tot het erfrecht**

De Belgische wetgever is trouwens niet onbekend met het beginsel dat gedrag dat een ander ernstige schade heeft berokkend, vermogensrechtelijke gevolgen moet hebben. Aldus regelt artikel 4.6 van het Burgerlijk Wetboek de onwaardigheid om te erven, die de dader van bepaalde ernstige feiten uitsluit van de nalatenschap van het slachtoffer.[42] Die onwaardigheid kan met name worden opgelegd aan diegene die ten aanzien van de overledene schuldig is bevonden aan verkrachting, verzwaarde vrijwillige slagen en verwondingen, besnijdenis bij meisjes, het niet verlenen van bijstand aan een persoon in nood enzovoort.[43]

Die insteek is voortgezet in het nieuwe Strafwetboek. Op grond van artikel 205, dat de bijkomende straf regelt, kan de strafrechter onverminderd de burgerrechtelijke bepalingen de onwaardigheid om te erven uitspreken voor alle in de betreffende onderafdeling bedoelde gewelddaden, met uitzondering van gewelddaden die de dood tot gevolg hebben.[44] Die regeling vult het artikel 4.6 van het Burgerlijk Wetboek op twee manieren aan.

Enerzijds is ze niet langer beperkt tot de erin opgesomde misdrijven, maar van toepassing op alle in de onderafdeling bedoelde gewelddaden.

Anderzijds spreekt de strafrechter zelf de onwaardigheid uit op het moment van de veroordeling en dus

41 Hof van beroep te Brussel, Ibid.

42 Burgerlijk Wetboek, art. 4.6.

43 Strafwetboek, art. 96 tot 102, 139, 197, 198, 4°, 199, eerste lid, 4°, 200, eerste lid, 4°, 201, eerste lid, 4°, 202, 4°, 209, 138, 139, tweede streepje, 140, eerste lid, tweede streepje, 141, tweede streepje, 142, vijfde streepje, 143, vijfde streepje, 144, vijfde streepje, 145, tweede lid, vijfde streepje, 146, tweede lid, vijfde streepje, 147, eerste lid, vijfde streepje, 148, vijfde streepje, 149, vijfde streepje, 194 tot 196, 198, 1° tot 3°, 199, eerste lid, 1° tot 3°, 200, eerste lid, 1° tot 3°, 201, eerste lid, 1° tot 3°, 202, 1° tot 3°, 206 tot 208, 210, 211, 299 en 300.

44 Strafwetboek, art. 205.

Sans transposer telle quelle cette solution, la présente proposition de loi s'en inspire dans sa philosophie: s'appuyer sur une condamnation pénale définitive de l'ascendant (via une décision coulée en force de chose jugée ou si l'action publique à l'encontre de l'ascendant s'est éteinte après l'application de la procédure visée à l'article 216*ter* du Code d'instruction criminelle), plutôt que sur une appréciation extensive et incertaine de la notion de "respect" (comme le suggérait l'arrêt bruxellois de 2006[41]) pour définir le critère objectif déclenchant la dispense, tout en réservant au juge du fond un pouvoir d'appréciation résiduel pour les situations exceptionnelles.

6. **Logique déjà consacrée par le législateur belge mais cantonnée au droit successoral**

Le législateur belge n'est pourtant pas étranger à l'idée qu'un comportement gravement attentatoire à la personne d'autrui doive emporter des conséquences patrimoniales. L'article 4.6 du Code civil organise ainsi l'indignité successorale, qui prive l'auteur de certains faits graves de tout droit dans la succession de la victime[42]. Cette indignité est notamment encourue par la personne reconnue coupable du chef de viol, de coups et blessures volontaires aggravés, de mutilation d'organes génitaux féminins, de non-assistance à personne en danger commis sur la personne du défunt, etc.[43].

Cette logique a été prolongée par le nouveau Code pénal. L'article 205, qui régit la peine accessoire, permet au juge pénal de prononcer l'indignité successorale, sans préjudice des dispositions du Code civil, pour toutes les formes d'actes de violence visées dans la sous-section concernée, à l'exception des actes de violence ayant causé la mort[44]. Ce mécanisme complète l'article 4.6 du Code civil de deux manières.

D'une part, il n'est plus limité à la liste des infractions que ce dernier énumère: il s'étend à l'ensemble des violences visées par la sous-section.

D'autre part, l'indignité est prononcée par le juge pénal lui-même, au moment de la condamnation et

41 Cour d'appel de Bruxelles, *Ibid*.

42 Code civil, art. 4.6.

43 Code pénal, art. 96 à 102, 139, 197, 198, 4°, 199, alinéa 1er, 4°, 200, alinéa 1er, 4°, 201, alinéa 1er, 4°, 202, 4°, 209, 138, 139, deuxième tiret, 140, alinéa 1er, deuxième tiret, 141, deuxième tiret, 142, cinquième tiret, 143, cinquième tiret, 144, cinquième tiret, 145, alinéa 2, cinquième tiret, 146, alinéa 2, cinquième tiret, 147, alinéa 1er, cinquième tiret, 148, cinquième tiret, 149, cinquième tiret, 194 à 196, 198, 1° à 3°, 199, alinéa 1er, 1° à 3°, 200, alinéa 1er, 1° à 3°, 201, alinéa 1er, 1° à 3°, 202, 1° à 3°, 206 à 208, 210, 211, 299 et 300.

44 Code pénal, art. 205.

niet langer de burgerlijke rechter in het raam van de nalatenschap van het slachtoffer. Daarmee verankert de wetgever het beginsel dat gewelddadig gedrag jegens anderen vermogensrechtelijke gevolgen moet hebben, ook wanneer het slachtoffer de feiten overleeft. Die sanctie blijft echter beperkt tot het erfrecht: ze sluit de dader uit van de nalatenschap, maar het gedrag van de schuldig bevonden bloedverwant sorteert niet het minste effect op de onderhoudsverplichting of op de daaruit voortvloeiende bijdrage in de uitvaartkosten.

Tot slot heeft de wetgever in artikel 205*bis*, § 6, van het oud Burgerlijk Wetboek ook het verband gelegd tussen die onwaardigheid en het recht op onderhoudsgeld: de nalatenschap is na het overlijden van de erflater geen levensonderhoud verschuldigd aan de langstlevende echtgenoot of de ascendenten "indien de eiser onwaardig is om tot deze nalatenschap te komen, ongeacht of hij daadwerkelijk tot de nalatenschap geroepen is of niet". In de parlementaire voorbereiding werd destijds benadrukt dat aldus wordt voorkomen dat eenzelfde persoon onwaardig wordt verklaard om te erven maar niettemin zijn recht op onderhoudsgeld behoudt, of omgekeerd onwaardig is om onderhoudsgeld te krijgen maar wel waardig om te erven.[45]

Dat wetgevend precedent toont aan dat het in dit wetsvoorstel verdedigde principe (het verlies van op de familiale solidariteit gebaseerde vermogensrechten in geval van gedrag dat zware schade berokkent aan de persoon van de andere) al volkomen is ingebed in de samenhang van het Belgisch burgerlijk recht. Het is alleen nog niet uitgebreid tot de nochtans even onverdedigbare situatie van de levende afstammeling die zijn hele leven lang zou moeten voorzien in het levensonderhoud of de uitvaartkosten zou moeten betalen van de ascendent die bijvoorbeeld tegen de afstammeling zelf of tegen diens afstammelingen, diens ascendenten, diens broers of diens zussen feiten van verkrachting, incest, intrafamiliaal geweld, vrouwelijke besnijdenis, zwangerschapsafbreking zonder toestemming, onthouding van voedsel, gezinsverlating enzovoort heeft gepleegd.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Met toepassing van artikel 83 van de Grondwet wordt in dit artikel bepaald dat het wetsvoorstel een aangelegenheid regelt als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

[45] Senaat, Wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Strafwetboek en het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de onwaardigheid om te erven, de herroeping van giften, het verval van huwelijksvoordelen en de plaatsvervulling, *Parl.St.* Senaat, gewone zitting 2010-2012, nr. 5-550/3, blz. 4.

non plus seulement par le juge civil dans le cadre de la succession de la victime. Le législateur consacre ainsi l'idée qu'un comportement violent envers autrui doit avoir des conséquences patrimoniales, y compris lorsque la victime survit aux faits. Cette sanction demeure toutefois cantonnée au droit successoral: elle prive l'auteur de ses droits dans la succession, sans que le comportement du parent fautif produise le moindre effet sur les obligations alimentaires ou sur la contribution aux frais funéraires qui en découle.

Enfin, le législateur a également établi le lien entre cette indignité et le droit à des aliments, à l'article 205*bis*, § 6, de l'ancien Code civil: la succession est dispensée de l'obligation alimentaire post mortem envers le conjoint survivant ou les ascendants si le demandeur est indigne de venir à cette succession, sans distinction selon qu'il est ou non effectivement appelé à celle-ci. Les travaux préparatoires soulignent que l'on évite ainsi qu'une même personne puisse être déclarée indigne d'hériter et néanmoins conserver son droit à une pension alimentaire, ou inversement être indigne de réclamer une pension alimentaire tout en conservant sa vocation successorale[45].

Ce précédent législatif démontre que le principe défendu par la présente proposition de loi (la déchéance de droits patrimoniaux fondés sur la solidarité familiale en cas de comportement gravement attentatoire à la personne de l'autre) est déjà pleinement intégré à la cohérence du droit civil belge. Il n'a simplement pas encore été étendu à l'hypothèse, pourtant tout aussi injustifiable, du descendant vivant qui devrait, sa vie durant, subvenir aux besoins ou régler les frais funéraires de l'ascendant qui a, par exemple, commis, sur lui directement ou sur la personne de ses descendants, ascendants, frères ou sœurs, des faits de viol, d'inceste, de violences intrafamiliales, de mutilations génitales féminines, d'interruption de grossesse sans consentement, de privation d'aliments, d'abandon de famille, etc.

COMMENTAIRES DES ARTICLES

Article 1er

En application de l'article 83 de la Constitution, cet article indique que la présente proposition de loi règle des matières visées à l'article 74 de la Constitution.

[45] Sénat, Projet de loi modifiant le Code civil, le Code pénal et le Code des impôts sur les revenus en ce qui concerne l'indignité successorale, *Doc. parl., Sénat, sess. ord.*, 2010-2012, n° 5-550/3, p. 4.

Art. 2

Dit artikel strekt tot instelling van een wettelijke uitzondering die van rechtswege van toepassing is.

Het lid dat in de eerste plaats zou worden ingevoegd (artikel 205, tweede lid) beoogt een einde te maken aan de huidige rechtsonzekerheid die te wijten is aan het feit dat de oplossing slechts berust op jurisprudentie. Het in te voegen lid strekt tot instelling van een automatische vrijstelling wanneer de onderhoudsgerechtigde (de ascendent) schuldig is bevonden aan een misdrijf of een poging tot misdrijf bedoeld in de artikelen 132 tot 205, 206 tot 211, 214, 328, 329, 331 tot 334, 336, 338 en/of 676 van het Strafwetboek, gepleegd tegen de onderhoudsplichtige of tegen een van diens afstammelingen, diens ascendenten, diens broers of diens zussen.

Het nieuwe lid vult bovendien een leemte in de wetgeving over de tenlasteneming van kosten na een overlijden. Het verbiedt uitdrukkelijk om begrafeniskosten terug te vorderen (van erfgenamen, uit de nalatenschap of via een regresvordering van een OCMW op grond van artikel 205 van het Burgerlijk Wetboek). Op die manier wordt een afstammeling die slachtoffer is van zijn ascendent definitief beschermd tegen het risico nalatenschapsschuld te moeten betalen, evenals tegen een onbillijke administratieve terugvordering na het overlijden van de ascendent.

Dit in te voegen lid (artikel 205, tweede lid) verleent de rechter bovendien een residuele beoordelingsbevoegdheid. Dergelijke beoordelingsruimte keert het beginsel niet om. De vrijstelling geldt van rechtswege zodra aan de wettelijke voorwaarden is voldaan. Het staat vervolgens aan de rechter om zo nodig, bij een specifiek gemotiveerde beslissing, vast te stellen dat er uitzonderlijke omstandigheden zijn die een afwijking rechtvaardigen. Onder “uitzonderlijke omstandigheden” valt met name het geval waarin de afstammeling de feiten van de ascendent heeft vergeven. Naar het voorbeeld van artikel 4.7 van het Burgerlijk Wetboek inzake onwaardigheid om te erven kan die vergiffenis alleen blijken uit een na de feiten en overeenkomstig de vormvereisten voor een testament opgesteld geschrift van de onderhoudsplichtige afstammeling. Die voorzorgsclausule maakt het mogelijk de bescherming van de slachtoffers te verzoenen met de beoordelingsbevoegdheid die de familierechtbank in dergelijke geschillen van oudsher heeft, zonder evenwel opnieuw te vervallen in de rechtsonzekerheid van de in 2006 door het Brusselse hof van beroep in rechtspraak ontwikkelde constructie van de uitzondering wegens gebrek aan respect.

Vervolgens zou nog een lid worden ingevoegd (artikel 205, derde lid), aangaande situaties waarin de

Art. 2

Cet article introduit une exception légale applicable de plein droit.

Le premier alinéa inséré (article 205, alinéa 2) met, en effet, fin à l’aléa actuel, causé par le fait que la solution apportée ne repose que sur une construction jurisprudentielle, en prévoyant une exemption automatique dès lors que le créancier d’aliments (l’ascendant) a été reconnu coupable d’une infraction ou de la tentative d’infraction visée aux articles 132 à 205, 206 à 211, 214, 328, 329, 331 à 334, 336, 338 et/ou 676 du Code pénal sur la personne du débiteur d’aliment ou sur celle de l’un de ses descendants, ascendants, frères ou sœurs.

Ce nouvel alinéa inséré vient par ailleurs combler une lacune juridique concernant la prise en charge des frais post mortem. En interdisant explicitement toute réclamation de frais funéraires (vis-à-vis des héritiers, de la succession ou lors d’une action récursoire d’un CPAS s’appuyant sur l’article 205 du Code civil), il protège définitivement le descendant victime contre le risque d’une dette successorale subie ou d’un recouvrement administratif inique consécutif au décès de son ascendant.

Ce premier alinéa inséré (article 205, alinéa 2) confère, en outre, au juge un pouvoir d’appréciation résiduel. Cette marge de manœuvre n’inverse pas le principe. La dispense s’applique de plein droit dès que les conditions légales sont réunies, et c’est au juge qu’il appartient, le cas échéant, de constater par une décision spécialement motivée l’existence de circonstances exceptionnelles justifiant d’y déroger. Les “circonstances exceptionnelles” visent notamment le cas où le descendant a pardonné les faits à son ascendant. À l’instar de ce qui est prévu à l’article 4.7 du Code civil en matière d’indignité successorale, le pardon ne peut être accordé que dans un écrit émanant du descendant débiteur, établi après les faits et dans les formes requises pour un testament. Cette soupape de sécurité permet de concilier l’objectif de protection des victimes avec le respect du pouvoir d’appréciation traditionnellement reconnu au tribunal de la famille dans ce contentieux, sans reproduire l’insécurité juridique qui caractérisait la construction prétorienne de l’“exception d’irrespect” développée par la Cour d’appel de Bruxelles en 2006.

Le second alinéa inséré (article 205, alinéa 3) vise les situations où l’ascendant décède avant qu’une

ascendent overlijdt voordat een definitieve strafrechtelijke veroordeling werd uitgesproken, waarin de strafvordering vervalt en waarin de vrijstelling geregeld bij het in te voegen tweede lid van artikel 205 niet langer mogelijk is, terwijl er geen reden is om de afstammeling alleen om die reden de bescherming in kwestie te ontzeggen. Het om die reden in te voegen derde lid van artikel 205 strekt ertoe dat probleem te verhelpen en put daarbij inspiratie uit de regeling van artikel 4.6, § 1, 2°, en § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, inzake onwaardigheid om te erven. Wanneer een veroordeling niet meer mogelijk is, kan de rechtbank, wanneer ze daartoe wordt geadieerd, vaststellen dat de feiten bedoeld in het nieuwe tweede lid van artikel 205 bewezen zijn. Zo heeft de vrijstelling dezelfde uitwerking als wanneer er wel een veroordeling was uitgesproken.

Art. 3

Artikel 4174, § 1, 3°, van het Burgerlijk Wetboek maakt het mogelijk een schenking te herroepen wegens ondankbaarheid wanneer de begiftigde weigert de schenker levensonderhoud te verschaffen. Zonder wetgevingsinitiatief zou de ascendent die de dader is van de feiten bedoeld in het eerste lid zoals gewijzigd na invoeging bij dit wetsvoorstel (artikel 205, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek), zich op die bepaling kunnen beroepen om een schenking aan de afstammeling te herroepen, ook wanneer de levensonderhoudsweigering door de afstammeling uitsluitend te wijten is aan het strafbare gedrag van de ascendent.

Die mogelijkheid zou de bescherming die artikel 2 van dit wetsvoorstel beoogt in te voeren, volledig uithollen. De afstammeling die is vrijgesteld van elke onderhoudsplicht of bijdrage in de begrafeniskosten, zou dan alsnog een vermogenssanctie riskeren wegens de uitoefening van een wettelijk erkend recht.

Artikel 3 sluit dat geval daarom uit van het toepassingsgebied van artikel 4174, § 1, 3°, van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 4

Dit laatste artikel verduidelijkt dat de wet van toepassing is op lopende procedures. Zo kunnen afstammelingen die op het ogenblik van de inwerkingtreding al verwikkeld zijn in een onderhouds- of erfrechtelijk geschil,

condamnation pénale définitive puisse intervenir, où l'action publique s'éteint et où la dispense prévue au premier alinéa inséré (article 205, alinéa 2) devient hors de portée, alors que rien ne justifie de priver le descendant de cette protection pour cette seule raison. Ce second alinéa inséré (article 205, alinéa 3) y remédie en s'inspirant du mécanisme prévu à l'article 4.6, § 1er, 2°, et § 2, alinéa 2, du Code civil en matière d'indignité successorale. À défaut de condamnation devenue impossible, le tribunal, saisi à cet effet, peut constater que les faits visés au premier alinéa inséré (article 205, alinéa 2) sont établis et faire ainsi produire à la dispense les mêmes effets que si une condamnation était intervenue.

Art. 3

L'article 4174, § 1er, 3°, du Code civil permet la révocation d'une donation pour cause d'ingratitude lorsque le donataire refuse des aliments au donateur. Sans intervention législative, cette disposition pourrait être invoquée par l'ascendant auteur des faits visés par le premier alinéa inséré par la présente proposition de loi (article 205, alinéa 2, du Code civil), pour faire révoquer une donation consentie au descendant, alors même que le refus d'aliments de ce dernier trouve sa cause exclusive dans le comportement délictueux de l'ascendant.

Une telle possibilité viderait de sa substance la protection instaurée par l'article 2 de la présente proposition de loi. Le descendant dispensé de toute obligation alimentaire ou de contribution aux frais funéraires resterait exposé à une sanction patrimoniale pour l'exercice d'un droit que la loi lui reconnaît.

L'article 3 exclut dès lors cette hypothèse du champ d'application de l'article 4174, § 1er, 3° du Code civil.

Art. 4

Ce dernier article précise que la loi s'applique aux procédures en cours, afin que les descendants déjà engagés dans un contentieux alimentaire ou successoral au moment de l'entrée en vigueur puissent immédiatement

zich onmiddellijk op de nieuwe vrijstellingen beroepen, zonder dat ze een nieuwe procedure moeten instellen.

se prévaloir des nouvelles dispenses, sans devoir attendre l'introduction d'une nouvelle procédure.

Aurore Tourneur (Les Engagés)
Ismaël Nuino (Les Engagés)
Marc Lejeune (Les Engagés)
Pierre Kompany (Les Engagés)
Serge Hiligsmann (Les Engagés)

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 205 van het oud Burgerlijk Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 14 mei 1981, wordt aangevuld met twee leden, luidende:

"In afwijking van het eerste lid en behoudens een specifiek gemotiveerde beslissing van de rechter in geval van uitzonderlijke omstandigheden wordt de afstammeling van rechtswege vrijgesteld van elke onderhoudsplicht ten aanzien van de ascendent die bij een beslissing met kracht van gewijsde schuldig is bevonden aan het plegen of proberen te plegen van een feit bedoeld in de artikelen 132 tot 205, 206 tot 211, 214, 328, 329, 331 tot 334, 336, 338 en/of 676 van het Strafwetboek tegen die afstammeling of tegen een van diens afstammelingen, diens ascendenten, diens broers of diens zussen.

De vrijstelling geldt ook wanneer de strafvordering tegen de ascendent is vervallen na toepassing van de procedure bedoeld in artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering."

Art. 3

In artikel 4174, § 1, 3°, van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 maart 2026, worden de woorden ", behoudens vrijstelling zoals bedoeld in artikel 205, tweede en derde lid, van het oud Burgerlijk Wetboek" ingevoegd.

Art. 4

Deze wet is van toepassing op de procedures die lopen op het ogenblik van haar inwerkingtreding.

8 oktober 2026

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

L'article 205 de l'ancien Code civil, modifié en dernier lieu par la loi du 14 mai 1981, est complété par deux alinéas, rédigés comme suit:

"Par dérogation à l'alinéa 1er et sauf décision spécialement motivée du juge en cas de circonstances exceptionnelles, le descendant est dispensé de plein droit de toute obligation alimentaire envers l'ascendant qui a été reconnu coupable par une décision coulée en force de chose jugée d'avoir commis ou tenté de commettre un fait visé aux articles 132 à 205, 206 à 211, 214, 328, 329, 331 à 334, 336, 338 et/ou 676 du Code pénal sur sa personne ou sur celle de l'un de ses descendants, ascendants, frères ou sœurs.

Cette dispense s'applique également lorsque l'action publique exercée contre l'ascendant s'est éteinte après l'application de la procédure visée à l'article 216*ter* du Code d'instruction criminelle."

Art. 3

Dans l'article 4174, du Code civil, modifié par la loi du 30 mars 2026, le § 1er, 3° est complété par les mots: ", sauf en cas de dispense visée à l'article 205, alinéas 2 et 3 de l'ancien Code civil".

Art. 4

La présente loi s'applique aux procédures en cours au moment de son entrée en vigueur.

8 octobre 2026

Aurore Tourneur (Les Engagés)
Ismaël Nuino (Les Engagés)
Marc Lejeune (Les Engagés)
Pierre Kompany (Les Engagés)
Serge Hiligsmann (Les Engagés)

Centrale drukkerij - Imprimerie centrale